

Notatka z zajęć 9 stycznia 2012 r.

Hercules Polonus

Dyskusja nad tzw. fenomenem *Polskiego Herkulesa (Hercules Polonus)*:

- Znaczenie Herkulesa w kulturze polskiej.
- Czy jest ważnym bohaterem? Dlaczego tak/nie?
- Jakie cechy Herkulesa są szczególnie istotne z perspektywy recepcji herosa w Polsce na przestrzeni wieków?

Hercules Polonus – podsumowanie:

- propozycja lektury: **Jerzy Banach, *Hercules Polonus. Studium z ikonografii sztuki nowożytnej***. PWN: Warszawa 1984;
- ***Herkules słowieński*** – książkę Jeremi Wiśniowiecki w *Ogniem i mieczem* Henryka Sienkiewicza:

Tak mówiono w Warszawie i w kołach regimentarskich, szczególnie u księcia Dominika, z którym emulacja Jeremiego niemałe już szkody Rzeczypospolitej przyniosła — a ów Mariusz siedział tymczasem w Zbarażu, chmurny, niezbadany. Świeże zwycięstwa nie rozpromieniły mu twarzy. Gdy, bywało, nowa jaka chorągiew kwarciana albo powiatowa pospolitego ruszenia przytoczyła się do Zbaraża, to wyjeżdżał naprzeciw, jednym rzutem oka oceniał jej wartość i zaraz w zadumę popadał. Żołnierze z krzykiem garnęli się do niego, padali przed nim na kolana wołając:

*„Witaj, wodzu niezwycięzony! **Herkulesie słowieński!** Do gardła stać przy tobie będziem!” — on zaś odpowiadał: „Czołem waszmościom! Na Chrystusowym my wszyscy ordynansie, a moja szarża za niska, bym był szafarzem krwi waszmościów!” — i wracał do siebie, od ludzi uciekał, w samotności z myślami się łamiąc.*

(Tom I, rozdz. 33)

- **Orso Henryka Sienkiewicza jako *Herkules amerykański*** (dyskusja nad utworem w planach na 20 lutego 2012 r.; później zajmiemy się szczegółowo także innymi nawiązaniem do postaci Herkulesa u Sienkiewicza);
- ***Maczuga Herkulesa*** w Ojcowskim Parku Narodowym:
http://pl.wikipedia.org/wiki/Maczuga_Herkulesa

Dlaczego taka nazwa? Czy są też inne? Legenda Kraka i Twardowskiego vs. mit Herkulesa – jak mitologia antyczna współistnieje z miejscowymi legendami?

- film ***Herkules*** (26 min., 2004 r.) w reżyserii Lidii Dudy, laureat Złotego Lajkonika w Krakowie w 2005 roku – przejmująca historia chłopca, który walczy z przeciwnościami losu:

<http://www.tvp.pl/filmoteka/film-dokumentalny/ludzie/herkules>

Kwestia do dyskusji: dlaczego tytuł filmu *Herkules*? Na czym polega paradoksalny wydźwięk tego tytułu? Jak została tu wykorzystana mitologia?

Poniżej opis *Herkulesa* zacytowany ze strony internetowej TVP, na której można obejrzeć film:

<http://www.tvp.pl/vod/dokumenty/ludzie/herkules/wideo/herkules/4284834>

Krzyś Sawczuk ma 12 lat, jest dość drobny i niewysoki jak na swój wiek. Wyraźnie utyka na jedną nogę – to wynik porażenia mózgowego, z którym chłopiec się urodził. Dwie operacje nie usunęły kalectwa. Chłopiec nie stał się jednak kozłem ofiarnym dla swych rówieśników. Jest zaradny, otwarty. Mieszka z rodzicami i babcią w bytomskim Bobrku – najuboższej dzielnicy miasta. Wielu tamtejszych mieszkańców od dawna nie ma pracy. Bezrobotni od lat są także rodzice Krzysia. Matka pracowała kiedyś w masarni, ojciec był górnikiem. Teraz zarabia na utrzymanie rodziny zbierając złom i „chodząc na węgiel”. Para się też kradzieżami. Podobnie jak żona nie stroni od alkoholu, ale ich dom nie jest typową meliną: skromnie urządzone, jest jednak w miarę porządku i czysty, Krzyś nie chodzi głodny.

Ojciec nazywa syna „Herkulesem” i trzyma twardą ręką, lecz nie bije go. Uważa jednak, że surowymi zakazami i nakazami uchroni go przed stoczeniem się na dno, o co w tym środowisku nietrudno. I choć ani on, ani matka nie dają chłopcu najlepszego przykładu, Krzyś jest pracowity i posłuszny, kocha rodziców. I już dobrze zna realia życia w Bobrku: wie, co znaczy z trudem wiązać koniec z końcem, zna wartość pieniądza, bo sam też próbuje zarabiać i pomagać rodzicom – znosi do skupu zebrany przez ojca złom, zbiera węgiel na hałdach. Skrupulatnie rozlicza się z każdej zarobionej złotówki. Pytany o swoją przyszłość, chłopiec mówi, że nie chce iść w ślady ojca, ale jeśli nie zdobędzie pracy, co mu pozostanie? Pójdzie kraść tak jak on. To często smutna konieczność. Krzysiuwi trzeba wielkiego samozaparcia i wytrwałości, by nie poddać się losowi, by wyrwać się ze środowiska, które z góry stawia go na przegranej pozycji. Czy „Herkulesowi” starczy sił do walki o lepsze życie? Zasługuje na nie.

- ***Pierwszy polski Herkules*** – samolot (omówienie vide notatka z 14 listopada 2011 r.):

<http://wiadomosci.onet.pl/kraj/pierwszy-polski-hercules,3563979,fotoreportaz-mini.html>

Ponadto:

- **nagroda *Polski Herkules*** – wręczana co roku najlepszym firmom budowlanym (wyszukała Agata Więclawska);
- **Jan III Sobieski jako *Polski Herkules*** – artykuł prof. Barbary Milewskiej-Ważbińskiej *O urodzony Polski Herkulesie* (wyszukała Agata Więclawska):
http://www.wilanow-palac.pl/o_urodzony_polski_herkulesie.html;
- **Jerzy Radziwiłł „Herkules”** litewski, ojciec Barbary Radziwiłłówny (wyszukał Adam Ciołek).